

PROTOKÓŁ

I ETAP KONSULTACJI SPOŁECZNYCH OPRACOWANIE PROJEKTU „STRATEGII ROZWOJU MIASTA – OLSZTYN 2030+”

Olsztyn, 09 września 2021 r. godz. 17.00-19.00

Temat debaty: Olsztyn odporny klimatycznie

Cel debaty: zebranie opinii, wniosków i propozycji dot. kierunków rozwoju Olsztyna oraz jego wizji w roku 2030 i w latach kolejnych, wypracowanie założeń do projektu dokumentu pn. „Strategia rozwoju Miasta - Olsztyn 2030+”

Spotkanie odbyło się online (MS Teams; kanał YouTube www.olsztyn.eu).

Uczestnicy debaty w dniu 09.09.2021 r. – 25 osób (w tym 22 osób na MS Teams; 3 os. obserwujących debatę na kanale YouTube), w tym:

- Ekspert główny: dr hab. Wojciech Dziemianowicz, profesor Uniwersytetu Warszawskiego
- Ekspert zewnętrzny: dr Paulina Legutko-Kobus - Adiunkt w Katedrze Polityki Publicznej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie; Sekretarz naukowy Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk (od 2015 r.). Ekspert m.in. w projektach: Ocena stanu i znaczenia zielonej infrastruktury jako przyrodniczego i społecznego zasobu małych i średnich miast w Polsce (projekt NCN realizowany od 2020 r.); MPA 44 Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu w miastach powyżej 100 tys. Mieszkańców (2017-2019); CLIMCITIES CLIMate change adaptation in small and medium size CITIES (2017) oraz w zespole ekspertów Środowisko i adaptacja do zmian klimatu, na Kongres Polityki Miejskiej (w 2019 i 2021 r.).
- Przewodnicząca Zespołu Koordynującego ds. opracowania „Strategii rozwoju Miasta – Olsztyn 2030+”: Ewa Monika Kaliszuk, III Zastępca Prezydenta Olsztyna
- radni Rady Miasta Olsztyna
- przedstawiciele olsztyńskich rad osiedli
- przedstawiciele UM Olsztyna
- przedstawiciele instytucji, organizacji społecznych, społecznicy, w tym działający na rzecz ekologii i ochrony środowiska
- przedstawiciele uczelni wyższych
- przedsiębiorcy, architekci
- mieszkańcy Olsztyna.

Liczba wyświetleń debaty – 80 (stan na dzień 14.09.2021 r.)

Wprowadzenia do dyskusji dokonała Pani Prezydent Ewa Monika Kaliszuk, podkreślając, że niezbędne jest zintensyfikowanie działań w kierunku zapobiegania zmianom klimatu, które – jak wskazują opracowane scenariusze klimatyczne, obejmujące perspektywę do roku 2030 – będą się nasilać. Zagroženiem dla Olsztyna są m.in. wzrostowe trendy upałów, dni z ekstremalnie niskimi temperaturami, wzrost ilości opadów powodujących lokalne podtopienia, susza oraz wzrostowa liczba dni z przymrozkami.

Pani Prezydent wskazała na kluczową rolę edukacji, w tym prowadzonej w przedszkolach i szkołach wśród dzieci, już od najmłodszych lat. Poprzez edukację najmłodszych wpływamy na właściwe zachowania osób starszych (rodziców, dziadków). Potrzeba dobrze zaplanowanego, uporządkowanego działania na poszczególnych etapach edukacji przedszkolnej i szkolnej, dzieci i młodzieży, prowadzonej przy wsparciu dobrze przygotowanej kadry.

Pani Prezydent przedstawiła uczestnikom debaty, podejmowane przez Miasto Olsztyn przykłady działań lokalnych, budujących odporność miasta na zmiany klimatu:

- Program „Podwórka z Natury” – łączący funkcje edukacyjne, społeczne i środowiskowe. Efektem są, powstające staraniem mieszkańców, zielone podwórka - w miejsce przestrzeni zastawionej samochodami, pokrytej utwardzoną nawierzchnią. W ramach tej inicjatywy powstały pierwsze ogrody deszczowe – instalacje małej retencji, gromadzące wodę z opadów deszczowych (zatrzymujące, spowalniające spływ wód).
- budowa niewielkich zbiorników, oczek wodnych, stawów,
- zadrzewianie,
- renaturyzacja małych zbiorników wodnych,
- ochrona terenów podmokłych.

Przedsięwzięcia te, wspierane inwestycjami z zakresu dużej retencji, to skuteczne działania przeciw następstwom suszy i powodzi. W ostatnim czasie Miasto Olsztyn wybudowało 8 zbiorników retencyjnych, które dodatkowo stały się dla olsztynian nowym miejscem rekreacji.

Olsztyn podejmuje szereg inicjatyw wpływających na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza, wśród których na uwagę zasługują m.in. działania skierowane na zmniejszenie natężenia ruchu samochodowego w mieście i wzrost mobilności olsztynian, takich jak:

- rozwój transportu publicznego, który staje się atrakcyjną alternatywą do podróżowania po mieście,
- rozbudowa infrastruktury ścieżek rowerowych,
- możliwość wypożyczenia hulajnóg,
- kampania społeczna "Zmień przyzwyczajenia. Sam sobie sterem – do szkoły pieszo i rowerem".

Efektom wyżej wymienionych działań jest zmiana przyzwyczajzeń komunikacyjnych (rezygnacja coraz większej liczby mieszkańców z poruszania się po mieście indywidualnym środkiem transportu), poprawa stanu zdrowia i jakości życia w Olsztynie.

Wśród przedsięwzięć wpływających na poprawę jakości powietrza i zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w powietrzu, poza wyżej wymienionymi, są m.in.:

- dofinansowanie wymiany pieców węglowych na nowoczesne, bardziej ekologiczne (od 2017 roku wymieniono 204 pieców),

- termomodernizacja obiektów publicznych,
- podłączanie do miejskiej sieci ciepłowniczej istniejących budynków wspólnot mieszkaniowych,
- budowa nowej kotłowni wyposażonej w kocioł spalający biomasę, zrębkę drzewną.

Olsztyn odporny klimatycznie to także miasto pełne zieleni, różnorodne biologicznie, realizujące szereg działań wpisujących się w ideę Miasta ogrodu:

- rewaloryzacja Parku Podzamcze,
- utworzenie Parku Centralnego,
- utworzenie plant miejskich,
- budowa mini parków, skwerów,
- przywracanie alejowego charakteru śródmiejskim ulicom.

Pani Prezydent podkreśliła, że wymagane są dalsze starania i podejmowanie dalszych wysiłków na rzecz ograniczenia emisji oraz działań, celem których będzie uniknięcie lub zminimalizowanie skutków zmian klimatu.

Ekspert wiodący, prof. Wojciech Dziemianowicz, przybliżył obecnym założenia prac nad projektem „Strategii rozwoju Miasta – Olsztyn 2030+”.

Wprowadzając uczestników spotkania do tematu dyskusji, zwrócił uwagę, że zmiany klimatu niosą za sobą realne zagrożenia, choć także pewne szanse. Wskazał także, że zmiany klimatu zależą od decyzji podejmowanych w gospodarstwach domowych i przez pojedyncze osoby. Ponadto Pan Profesor przedstawił przykłady działań w zakresie ograniczania zmian klimatycznych wg Billa Gates’a (*Jak ocalić świat od katastrofy klimatycznej. Rozwiązania, które już mamy, zmiany, jakich potrzebujemy*, Wyd. Agora, Warszawa 2021), a wśród nich propozycje skierowane do:

1. samorządu lokalnego, tj.:

- wprowadzanie autobusów elektrycznych
- rozbudowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych
- przygotowywanie takich planów zagospodarowania, by „zagęszczały” pewne funkcje w taki sposób, by można było - np. poprzez architekturę - skracać podróże
- ograniczanie ruchu pojazdów spalinowych
- zielona polityka budowlana
- normy jakości dla budynków komunalnych
- dostarczanie prądu z czystych źródeł
- wybór materiałów w realizacji zamówień budowlanych.

2. „Ja – Obywatelka”:

- osobiste zaangażowanie w procesy polityczne
- „dzwoń, pisz listy, pojawiaj się w ratuszu”
- „spoglądaj na perspektywę lokalną i krajową”
- „startuj w wyborach”

3. „Ja – Konsumentka”:

- „zredukuj emisję w swoim domu”
 - „kup samochód elektryczny”
 - „spróbuj roślinnego burgera”.
4. „Ja – Pracowniczka i Pracodawczyni”
- „wyznaczaj wewnętrzne opłaty węglowe”
 - „nadanie priorytetu innowacyjnym rozwiązaniom niskowęglowym”
 - „bycie wśród pierwszych klientów”
 - „angażowanie się w proces stanowienia prawa”
 - „branie udziału w badaniach finansowanych przez rząd”
 - „pomaganie początkującym innowatorom w przejściu przez dolinę śmierci”.

W trakcie dalszego trwania spotkania ekspert zewnętrzny Pani Paulina Legutko-Kobus przedstawiła prezentację pt. *Olsztyn 2030+ - lepiej adaptujemy się do zmiany klimatu*, przybliżając obecnym temat debaty.

Ekspertka wśród wyzwań o charakterze ponadlokalnym wymieniła niżej wymienione:

1. „człowiek odpowiada za zmiany klimatu” – bez względu na to, gdzie mieszka (Raport międzyrządowego panelu do zmian klimatu, sierpień 2021);
2. „miasta są punktami zapalnymi, jeżeli mówimy o adaptacji do zmian klimatu” - ze względu m.in. na silną urbanizację, rosnącą populację miejską, wciąż niewystarczające działania skierowane na zero emisyjność (Nowa Agenda Miejska, 2016);
3. brak regulacji umożliwiających miastom podejmowanie szybszych działań adaptacji do zmian klimatu (Krajowy Kongres Polityki Miejskiej 2021).

Jednocześnie ekspertka zwróciła uwagę na ogromny potencjał młodych, którzy powinni być zaangażowani w czasie prac nad opracowaniem projektu „Strategii rozwoju Miasta – Olsztyn 2030+”, w tym m.in. w odniesieniu do kwestii klimatycznych, adaptacji do zmian klimatu. Olsztyn to dobre miejsce do życia, zatem, gdy Miasto będzie dobrze przygotowane do zmian klimatu, może stać się magnesem przyciągającym młodych i nowych mieszkańców do zamieszkania/pozostania w nim.

Wyzwania dla Olsztyna:

1. Olsztyn - miasto sprawiedliwe: sprawiedliwość społeczna i środowiskowa, w tym klimatyczna - równy dostęp do infrastruktury, w tym zielonej, która pozwoli wszystkim na chwilę wytchnienia, odpoczynku; grupy szczególnie narażone (np. mapy chłodu); potencjał informowania i ostrzegania (wielokanałowe, zapewniając dotarcie do wszystkich mieszkańców);
2. Olsztyn – miasto gąbka: błękitno-zielona infrastruktura jako system w mieście; zbiorniki wodne, zielone dachy, ściany, ogrody deszczowe, powierzchnie przepuszczalne; recykling przestrzeni;
3. Olsztyn – miasto współpracujące dla klimatu: współpraca z otoczeniem; współpraca „wewnątrz” miasta – interesariusze i użytkownicy; współpraca służb i systemy wspomagania decyzji;
4. Olsztyn – miasto świadome klimatycznie: edukacja i informacja; koordynacja małych działań; włączenie aspektów polityki klimatycznej w politykę rozwoju (zintegrowanie vs. silosowość w zarządzaniu).

Kluczowe wnioski i propozycje płynące z dyskusji:

1. Wprowadzanie polityki antysmogowej. Zanieczyszczenie powietrza pozostaje od lat na poziomie wyższym niż w państwach zachodnioeuropejskich. Według Raport Polskiego Raportu Smogowego likwidacja źródeł niskiej emisji jest w Polsce prowadzona opieszale (wymiana kotłów nie jest priorytetem, tak dla największych miast, jak dla najbardziej zanieczyszczonych gmin; fundusze przeznaczone na ten cel, są w Olsztynie jednymi z najniższych); w analizie i badaniu mieszkańców ochrona środowiska jest postrzegana negatywnie (jedną z przyczyn tej sytuacji upatruje się w mało restrykcyjnych uchwałach, odsuwających w czasie wprowadzenie pełnych zakazów ograniczając się do wieloletnich planów wymiany kotłów na nowoczesne, ale w których wciąż spalany jest węgiel). Regulacje antysmogowe zostały przyjęte jedynie przez 13 samorządów wojewódzkich (samorząd Olsztyna podjął taką uchwałę w roku 2018, samorząd województwa warmińsko-mazurskiego - do tej pory nie podjął).
2. Wprowadzenie w strategii miasta uregulowań w prawie lokalnym mających na celu wymianę do 2030 roku wszystkich urządzeń grzewczych niskiej jakości.
3. Edukacja i kampanie społeczne - budujące świadomość naszego wpływu i odpowiedzialności za środowisko (edukacja, tak przedszkolna i szkolna, jak i edukacja osób dorosłych – osób indywidualnych, zarządzających firmami, członków organizacji pozarządowych itd.); sprawiedliwość międzygeneracyjna/międzypokoleniowa (decyzje podejmowane dziś będą miały wpływ na przyszłe pokolenia); aktywizacja młodzieży (włączenie młodych w planowanie ich przyszłości).
4. Dostosowanie kanałów informacji do grup społecznych, z którymi chcemy przedyskutować problem (wielokanałowość komunikacji; dotarcie do grup wykluczonych cyfrowo).
5. Niezbędne jest dążenie do neutralności klimatycznej miasta.
6. Organizacje pozarządowe naturalnym partnerem samorządu Olsztyna - niezbędne jest zwiększenie zaangażowania organizacji pozarządowych i ich członków w kwestie ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju, transformacji energetycznej, neutralności klimatycznej, w sprawy adaptacji do zmian klimatu (partnerstwo; ścisła współpraca z samorządem Olsztyna; wspólne projekty grantowe; organizacja wspólnych wydarzeń proekologicznych; wymiana informacji – udział w seminariach, szkoleniach z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska, budowania odporności klimatycznej).
7. Niezbędne jest zwiększanie potencjału społecznego, budowanie świadomości odpowiedzialności za lokalną społeczność i w szerszym kontekście – wpływu na rozwój Miasta (liderzy lokalni, inicjatywy oddolne); włączanie mieszkańców Olsztyna w prace formalne nad dokumentami strategicznymi.
8. Należy podjąć działania angażujące ludzi młodych (np. przedstawicieli Młodzieżowego Strajku Klimatycznego) w prace nad Strategią rozwoju Miasta - Olsztyn 2030+.
9. Wykorzystać postulaty wnoszone w czasie konsultacji społecznych „Zielony Olsztyn” (standardy wprowadzania zieleni w mieście; mapa istniejącej zieleni w mieście, w tym mapa drzew; zielony wolontariat w Olsztynie) i in.
10. Niezbędne jest budowanie zaufania organizacji pozarządowych i aktywistów miejskich w stosunku do działań na rzecz zielonego Olsztyna, podejmowanych przez samorząd Olsztyna.

11. Zielony budżet obywatelski - jako nowy strumień środków finansowych (poza środkami przeznaczonymi na OBO).
12. Zagospodarowanie terenów zielonych zlokalizowanych na terenach i wokół placówek oświatowych.
13. Wyzwaniem jest ograniczone powiązanie środków z budżetu miasta z działaniami zapisanymi w Strategii.
14. Wymagane jest wypracowanie standardów i form współpracy oraz komunikacji na linii organizacje pozarządowe, grupy nieformalne i samorząd Olsztyna.

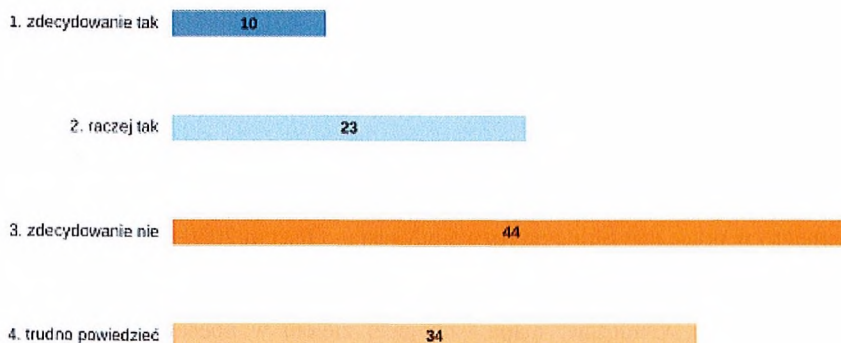
Podsumowując dyskusję, ekspert wiodący, prof. Wojciech Dziemianowicz zaprezentował obecnym wyniki ankiety przeprowadzonej w dniach 06.09 do 09.09.2021 r., realizowanej na potrzeby debaty „Olsztyn odporny klimatycznie”. Jej wyniki przedstawiono w protokole poniżej. Główne wnioski płynące z wyrażonych w ankiecie opinii:

- Olsztyn może stać się miastem odpornym na zmiany klimatu, należy jednak podjąć szereg działań, które je do tego przybliżą (w tym działań zapisanych w *Programie Adaptacji Miasta Olsztyna do zmian klimatu do roku 2030*);
- budowa i rozwój systemu błękitno-zielonej infrastruktury oraz podnoszenie świadomości mieszkańców Olsztyna w zakresie zmian klimatu, adaptacji, działań dot. efektywności energetycznej to przedsięwzięcia, które powinny być priorytetowo realizowane przez władze Olsztyna, w celu ograniczania skutków zmian klimatu;
- obszarem do wykorzystania w kontekście rozwoju Olsztyna jest potencjał stref aktywności, możliwości wypoczynku w mieście, w tym na terenach położonych nad wodą.

Debatę towarzyszyła krótka ankieta, którą wypełniło i wysłało **111** osób. Jej wyniki przedstawiono uczestnikom w czasie debaty oraz w protokole poniżej.

Pytanie 1.

Czy w 2030 roku Olsztyn może być miastem w pełni odpornym na zmiany klimatu?

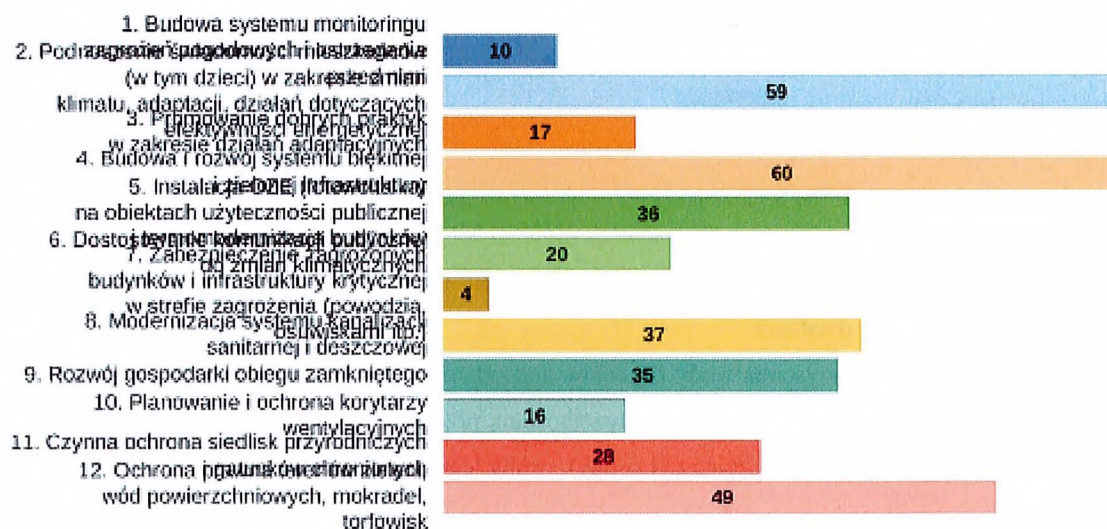
źródło: opracowanie na podstawie wyników badań ankietowych

Zdaniem większości ankietowanych Olsztyn zdecydowanie nie stanie się odporny na zmiany klimatu (44 osoby). Taką opinię wyraziły przede wszystkim kobiety (33), mieszkanki i mieszkańcy Olsztyna (38 osób), osoby w wieku 35-44 lat oraz osoby legitymujące się wykształceniem wyższym magisterskim (39 osób).

Pytanie 2.

Które z poniższych działań władze Olsztyna powinny podjąć w pierwszej kolejności chcąc, by Olsztyn w 2030 był odporny na zmiany klimatu?

1. Budowa systemu monitoringu zagrożeń pogodowych i ostrzegania przed nimi
2. Podnoszenie świadomości mieszkańców (w tym dzieci) w zakresie zmian klimatu, adaptacji, działań dotyczących efektywności energetycznej
3. Promowanie dobrych praktyk w zakresie działań adaptacyjnych
4. Budowa i rozwój systemu błękitnej i zielonej infrastruktury
5. Instalacja OZE (fotowoltaika) na obiektach użyteczności publicznej i termomodernizacja budynków
6. Dostosowanie komunikacji publicznej do zmian klimatycznych
7. Zabezpieczenie zagrożonych budynków i infrastruktury krytycznej w strefie zagrożenia (powodzia, osuwiskami itp.)
8. Modernizacja systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej
9. Rozwój gospodarki obiegu zamkniętego
10. Planowanie i ochrona korytarzy wentylacyjnych
11. Czynna ochrona siedlisk przyrodniczych i gatunków chronionych
12. Ochrona prawna terenów zieleni, wód powierzchniowych, mokradeł, torfowisk

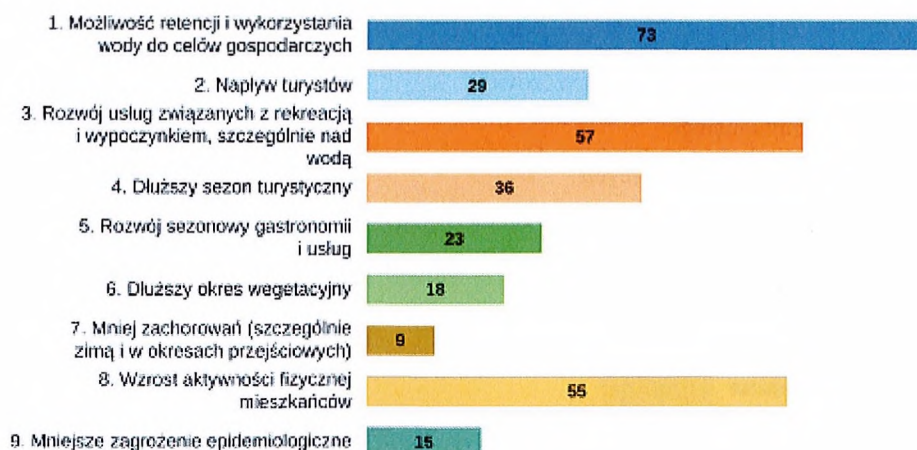
źródło: opracowanie na podstawie wyników badań ankietowych

Wśród trzech priorytetowych działań, wskazanych przez zdecydowanie największą grupę uczestników badania ankietowego, które władze Olsztyna powinny podjąć na rzecz odporności klimatycznej, są:

- 1) „budowa i rozwój systemu błękitnej i zielonej infrastruktury” – takiego wskazania dokonało 60 osób; największą grupę stanowiły kobiety (40), osoby w wieku 35-44 lata (32), mieszkańcy Olsztyna (46 osób), osoby legitymujące się wyższym wykształceniem (56 osób).
- 2) „podnoszenie świadomości mieszkańców (w tym dzieci) w zakresie zmian klimatu, adaptacji, działań dotyczących efektywności energetycznej” – taką opinię wyraziło 59 osób; największą grupę wskazujących to działanie stanowiły kobiety (40), osoby w wieku 35-44 lata (31), mieszkańcy Olsztyna (43 osoby), osoby legitymujące się wyższym wykształceniem (51 osób).
- 3) „ochrona prawna terenów zieleni, wód powierzchniowych, mokradeł, torfowisk” – 49 wskazań; największą grupę stanowiły kobiety (32), osoby w wieku 35-44 lata (24), mieszkańcy Olsztyna (40 osób), osoby legitymujące się wyższym wykształceniem (45 osób).

Pytanie 3.

Zmiany klimatu mają, szczególnie w skali lokalnej, również pozytywne strony. Które z poniższych szans powinien Olsztyn wykorzystać do 2030 roku?

źródło: opracowanie na podstawie wyników badań ankietowych

Wśród szans, które Olsztyn powinien wykorzystać do roku 2030, uczestnicy badania ankietowego najczęściej wskazywali niżej wymienione działania:

- 1) „możliwość retencji i wykorzystania wody do celów gospodarczych” – opinia wyrażana przez największą grupę respondentów (73 osoby), najliczniej reprezentowaną przez kobiety (47), osoby w wieku 35-44 lata (32), mieszkanki i mieszkańców Olsztyna (54 osoby), osoby legitymujące się wyższym wykształceniem (63 osoby);
- 2) „rozwój usług związanych z rekreacją, wypoczynkiem, szczególnie nad wodą” - takiego wskazania dokonało 57 osób; największą grupę spośród nich stanowiły kobiety (37), osoby w wieku 35-44 lata (25), mieszkanki i mieszkańców Olsztyna (41 osób), osoby legitymujące się wyższym wykształceniem (52 osoby);

- 3) „wzrost aktywności fizycznej mieszkańców” – opinia wyrażana przez 55 osób; najliczniej reprezentowaną przez kobiety (40), osoby w wieku 35-44 lata (29 osób), osoby zamieszkujące w Olsztynie (45), osoby legitymujące się wyższym wykształceniem (51 osób).

Kolejne spotkanie zaplanowano na 16 września 2021 r., godz. 17.00.

Tematem debaty będzie *Olsztyn bez barier przestrzennych*.

ZASTĘPCA PREZYDENTA

Ewa Kaliszuk
Ewa Monika Kaliszuk